

Prof. De Snoo over bestrijdingsmiddelen en waterkwaliteit

‘Nederland kan deze problemen zelf makkelijk oplossen’

Het gebruik van landbouwchemicaliën kan op gespannen voet staan met de kwaliteit van het oppervlaktewater en grondwater. Er is de afgelopen decennia veel gedaan om de risico's te verminderen, maar de doelstellingen zijn niet gehaald. Volgens Geert de Snoo, hoogleraar Conservation Biology aan de Universiteit Leiden, kan met enkele eenvoudige ingrepen veel méér worden bereikt. ‘Het draait om de politieke wil om dit probleem op te lossen.’

In 2012 publiceerde prof. dr. Geert de Snoo het boek ‘Bestrijdingsmiddelen en waterkwaliteit’. Samen met andere onderzoekers verzamelt hij al meer dan 10 jaar meetgegevens over bestrijdingsmiddelen

in de Nederlandse wateren. ‘Over het algemeen genomen is in die periode een flinke verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater waarneembaar’, aldus De Snoo. ‘Alleen, de milieuwinst is vooral

van 1997 tot 2002 behaald; daarna gebeurt er hoegenaamd niets meer. Het algemene beeld is dat er meer bestrijdingsmiddelen worden toegelaten en gebruikt, wat in tegenspraak is met de inzet van het beleid.

Niet verwonderlijk dat de afgesproken doelstellingen voor de belasting van het oppervlaktewater door bestrijdingsmiddelen niet zijn gehaald.'

Waar kwam die aanvankelijke milieuwinst vandaan?

De Snoo: 'Dat kwam vooral door het instellen van bufferzones langs sloten en het invoeren van driftarm spuiten met speciale spuitdoppen. Daarna is er in de praktijk niet veel meer gebeurd en is er dus geen vooruitgang te zien. Naar mijn mening moeten we nog een flinke stap maken. Dat kan ook makkelijk, want er zijn enkele eenvoudige en betaalbare oplossingen.'

Het algemene beeld is dat voor alle stoffen bij elkaar genomen de normen overal in het land regelmatig wordt overschreden: wat is daar aan te doen? 'Dat klopt', aldus De Snoo, 'Ik noem dat de 'problematiek van de vele kleine beetjes'. Daar moet je generieke maatregelen voor treffen: technische verbeteringen voor emissiereductie én het consequent aanhouden van een royale teeltvrije zone van anderhalve meter langs waterlopen.'

Technische maatregelen en teeltvrije zones

'Preventieve technische maatregelen hoeven geen rocket science te zijn. Neem spuitdoppen: die zijn nu 50% driftarm, maar dat kan makkelijk 90% worden, zonder hoge kosten. De tweede maatregel, ruime teeltvrije zones, kost de boer wel wat geld: een deel van zijn grond kan hij niet bebouwen. Tegelijkertijd weten we dat de randen van akkers minder productief zijn dan de rest, terwijl ze voor het milieu en het beperken van emissies zeer belangrijk zijn. Dat komt dus neer op een politieke keuze: wat vind je belangrijker? Overigens biedt ook het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid via de Ecological Focus Areas voldoende aanknopingspunten om de inkomstenderving te compenseren door een tegemoetkoming voor natuurvorming.'

U pleit voor 'teeltvrij', niet voor 'spuitvrij'?

De Snoo: 'Met 'teeltvrij' geef je een duidelijk signaal: wij hebben respect voor het omliggende gebied en zijn gebruikers. Ook is 'teeltvrij' beter te controleren en te handhaven. De dubbelslag van driftreductie en brede teeltvrije zones heeft zich bij de aardappelteelt al ruimschoots bewezen.

Datzelfde is haalbaar voor andere open teelten. In de glastuinbouw is ook afspoeling van erven relevant.'

Dit gaat over de generieke problematiek, maar er zijn ook specifieke knelpunten. Hoe pakken we dat aan?

De Snoo: 'We zijn al meer dan 25 jaar bezig het watermilieu schoon te krijgen, maar in bepaalde probleemgebieden, zoals het Westland of de Bollenstreek, lukt dat niet. Het gaat geografisch gezien om minder dan 2% van het landbouwareaal, maar de overschrijdingen zijn zó ernstig dat we daardoor de milieudoelstellingen jaar op jaar niet halen. Daar moet echt iets gebeuren! Ik zie twee mogelijke aanliegroutes: bottom-up aan de toepassingszijde, of normatief via de toelating.'

Bottom-up

'Er zijn in de praktijk zeer succesvolle lokale projecten, waarbij waterbeheerders en ondernemers om de tafel gaan zitten en wel tot 90% winst voor de waterkwaliteit bereiken. Puur door te praten, te luisteren en best practices uit te wisselen volgens een beproefde projectaanpak: probleemanalyse, bewustwording en samenwerken. De kunst is nu om lokale successen te vertalen naar meer grootschalige, regionale oplossingen.'

'De waterbeheerders spelen daarbij een essentiële rol, omdat zij over de meetgegevens beschikken. Naast de gebruikers is er vooral een rol weggelegd voor de chemische industrie, die overigens ook zelf product stewardship propageert, dus kennelijk graag wil meewerken. Deze partijen krijgen van de overheid een bepaalde periode om de zaken aan te pakken, met als achterliggende belofte: als jullie er zelf niet uitkomen, volgt er regelgeving.'

Rol voor de overheid

'Als de gestelde doelen na verloop van die termijn niet zijn behaald, moet je als overheid je verantwoordelijkheid nemen. Naar analogie van de grondwaterbeschermingsgebieden kun je dan gebieden aanwijzen waar bepaalde middelen niet mogen worden toegepast. Een middel blijft dus voor Nederland als geheel toegelaten, behalve in enkele persistente knelpuntgebieden.'

Welke maatregelen moeten volgens u worden opgenomen in de kabinetsplannen voor mi-

lieu, biodiversiteit en landbouw, bijvoorbeeld in de aankomende Tweede Nota Duurzame Gewasbescherming?

De Snoo: 'Dat is vrij eenvoudig: 90% emissiereductie, bufferzones, en nu echt de bestaande knelpunten aanpakken! Het is geen ingewikkelde problematiek, het is een beheersprobleem en we beschikken over de instrumenten om het op te lossen. Ik hoor ook uit de landbouwhoek geluiden dat men daar best wil meewerken. Het gaat nu om de politieke wil om het aan te pakken: visie ontwikkelen, beleid uitstippelen, uitvoeren en handhaven; dat werkt nog steeds. En het mooiste is: we kunnen het zelf, we hebben hier Brussel niet voor nodig!'

Over Europa gesproken, hoe moet volgens u het GLB er na de hervorming uitzien?

De Snoo: 'De oorspronkelijke voorstellen van de Commissie – met name om 7% van het land in te richten voor natuur – waren goed. Het is jammer dat ze zijn afgezwakt door de parlementaire landbouwcommissie en de Raad van Ministers. Ik denk dat je de primaire zorg voor natuur en landschap in de eerste pijler moet brengen, en dus de subsidieverlening aan boeren rechtstreeks moet verbinden aan het voldoen aan duurzaamheidsnormen, zoals de Ecological Focus Areas die de Commissie voorstelt. Dat kunnen ook de bufferzones zijn, waarvoor ik pleit: teeltvrije zones langs waterlopen. De tweede pijler kun je dan gebruiken als beloning voor boeren die extra stappen nemen.'

Bestrijdingsmiddelen in beeld

In 2012 publiceerde Geert de Snoo samen met Martina Vijver het boek 'Bestrijdingsmiddelen en waterkwaliteit' (ISBN 978-90-5191-170-1); een inventarisatie van de milieuaspecten van bestrijdingsmiddelen in het Nederlandse water, op basis van meerjarige metingen door verschillende waterbeheerders: mogelijke risico's, oorzaken en oplossingsrichtingen. De gegevens zijn – samengevat in duizenden kaarten – te vinden op www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl.

Ook is hier het boek gratis te downloaden.

